

Verlag De Bazel II Dinsdag 11 november 2008

EEN LEVENDIGE WERKCONFERENTIE DE BAZEL II

Op 11 november organiseerde de Cultuurformatie haar tweede werkconferentie in stadsarchief en conferentiecentrum De Bazel te Amsterdam. 80 deelnemers maakten er een levendige en creatieve ontmoeting van. Mensen uit de culturele sector, maar ook gasten uit het bedrijfsleven en van het departement OCW dachten mee over nieuwe eigen-inkomstennormen, over een innovatiebudget voor de culturele sector en over een betere organisatie en representatie van de sector.

De uitkomsten van De Bazel II worden nu verwerkt in voorstellen die in januari worden besproken met minister Plasterk. Ook heeft De Bazel II ideeën opgeleverd voor de verdere groei en vormgeving van de Cultuurformatie als samenwerkingsverband.

Een kort verslag van De Bazel II volgt hieronder en het programma van de werkconferentie, de voorbereidende notities van de regiegroepen en de deelnemerslijst zijn te vinden op www.cultuurformatie.nl.

Plenaire start

ZIJN WIJ TE BESCHEIDEN?

De Koningszaal biedt een toepasselijke entourage voor de deze topontmoeting van het culturele veld. De historische glas-in-loodramen, vol stichtelijke teksten, geschonken door de koloniale suikerbaronnen van Java, zijn een mooi voorbeeld van hoe kunst als propagandamiddel kan worden ingezet.

Bij de plenaire start van de werkconferentie herinnerde **Bert Holvast**, procescoördinator van de Cultuurformatie, aan het recente debat in de Tweede Kamer over de cultuurbegroting.

De vierjaarlijkse subsidiewedstrijd is succesvol gespeeld en met het aannemen van de gulle moties van de coalitiepartijen CDA, PvdA en Christen Unie zijn de financiële kaders voor de komende jaren bekend. De cultuurnotaperiode 2009 - 2012 kan van start, de inhoud kan weer voorop staan.

Nieuw in de Tweede Kamer is dat, wanneer de zetels van de PVV en de VVD bij elkaar worden opgeteld, er in de Kamer een blok van 30 kamerzetels is dat onomwonden pleit voor een vergaande verlaging of afschaffing van het subsidiebudget voor kunst en cultuur. Wanneer ook de virtuele zetels voor Rita Verdonk worden meegeteld zwelt de roep om een kleine overheid verder aan.

Vis of hengel?

De links-liberale oppositie van D66, SP en GroenLinks, samen goed voor 35 Kamerzetels, maakte zich grote zorgen om de gevolgen van de kredietcrisis. Aan de hand van de ontwikkelingen bij het VSBfonds werd gewaarschuwd voor het afnemen van het sponsorpotentieel voor culturele instellingen. Even leek het erop dat de gelden voor de machting- en innovatieregeling werden ingezet voor het terugdraaien van de kaasschaafkorting. Maar juist in moeilijke tijden komt het er op aan nieuwe wegen te bewandelen. Wanneer de keuze is tussen een mand vis of een hengel, dan kan maar beter voor de hengel worden gekozen, aldus **Bert Holvast**. Daarom is het goed dat het nu

zeker is dat de matching- en innovatieregeling vanaf 2009 als nieuwe instrumenten beschikbaar komen.

Het CDA viel op door haar oproep aan de Kamer “om minder bang te zijn om kunst en cultuur meer als beleidsinstrumenten in te zetten om beleidsdoelen te realiseren”. Is dat waar het om gaat bij het intensiveren van cultuurprofijt? Het zou niet verstandig zijn dit pleidooi van het CDA te negeren. Het CDA blijkt immers vaak in staat de cultuur-politieke agenda van de Tweede Kamer te bepalen, de plannen rond het profijtbeginsel, de regiodiscussie, de aandacht voor participatie, amateurkunst en de monumentenzorg zijn daar voorbeelden van.

Kunst heeft langs vele wegen effect op het gedrag van mensen. Zijn we als culturele sector niet veel te bescheiden in het zichtbaar maken van de bijdrage binnen andere maatschappelijke domeinen? Bert Holvast vermoedt dat daarbij angst een rol speelt, de angst om als culturele sector te worden afgerekend op de mate van maatschappelijke effecten. De kunst laat zich door politici niet inzetten om van A naar B te komen, wie kunst op dat effect wil afrekenen maakt het ambacht stuk.

Tegen deze actuele politieke achtergrond krijgen de activiteiten van de Cultuurformatie, gericht op versterking van de maatschappelijke impact van de kunst en het verhogen van de publieke waardering voor de culturele sector, extra betekenis.

Matchingregeling betaalt uit in 2010

Ocker van Munster, directeur Kunsten van OCW, liet merken dat het departement veel waardering heeft voor de open wijze waarop de Cultuurformatie aan haar voorstellen werkt. Daardoor kunnen ook ambtenaren meedenken en hoeft de rol van het departement in De Bazel II niet beperkt te blijven tot luisteren.

Hij zette uiteen dat de matchingregeling in de steigers staat en dat er is gekozen voor een bureaucratiearme oplossing met weinig beoordeling vooraf en een eenvoudige nabetaling achteraf. Complex is nog te komen tot een billijk peilbedrag waartegen de nieuwe verdiensten worden afgezet. Ook is nog niet duidelijk welke inkomsten nu wel en welke niet op het scorebord thuishoren. Hoe moet daarbij rekening worden gehouden met de gevolgen van de kredietcrisis en het sterk krimpende budget van fondsen zoals het VSBfonds?

Uitvoerende experts uit het culturele veld blijven betrokken bij het uitwerken van de regeling. Begin januari zal de definitieve regeling bekend worden gemaakt. Elke in 2009 door een BIS-instelling nieuw verdiende private euro kan in 2010 tot een extra euro aan OCW bijdrage leiden.

Wat betreft de discussie over de nieuwe inkomstennormen gaf **Ocker van Munster** aan dat de minister aan de Kamer heeft toegezegd dat deze normen er gaan komen en dat daarmee de speelruimte voor het veld om met een geheel andere systematiek te komen niet groot zal zijn. Op het departement wordt met nieuwsgierigheid uitgezien naar het voorstel van de Cultuurformatie over het innovatiebudget. Belangrijk is dat dit voorstel er voor het eind van het jaar is.

In drie zaaltjes uiteen

REGIEGROEP 1: NAAR NIEUWE EIGEN-INKOMSTENNORMEN

Alvorens **Ryclef Rienstra**, directeur van de VandenEnde Foundation, zijn werkgroep meenam naar de Palissanderzaal, friste hij eerst ieders geheugen op. Het besluit van de minister om tot nieuwe inkomstennormen te komen is gebaseerd op het advies van de Commissie Cultuurprofijt. Hij maakte deel uit van deze commissie en deze heeft steeds steun voor haar voorstellen en denkrichting gekregen vanuit de sector. Ook in het verleden heeft een inkomstennorm bijgedragen aan het toenemen van het verdienvermogen van de sector. De oude inkomstennorm geldt niet in de komende cultuurnotaperiode. De nieuw te ontwerpen normering zal integraal worden toegepast vanaf 2013 en uitsluitend binnen de Basisinfrastructuur. In het Amsterdamse Rijksmuseum heeft een

intensief voorbereidend gesprek plaatsgevonden, maar een kant-en-klaar plan van aanpak heeft dat nog niet opgeleverd.

Uit de plenaire rapportage van **Ryclef Rienstra** werd duidelijk dat de sector zeker in wil gaan op de uitnodiging om met het departement een nieuwe systematiek te ontwerpen voor het toetsen van de eigen inkomsten. Dat wil zeggen: in 2009 worden voorlopige normen uitgewerkt en een systematiek waarmee deze voorlopige normen in 2010 en 2011 getoetst kunnen worden aan de praktijk. Hieraan wordt gewerkt vanuit de overtuiging dat het verdienen van privaat geld deel uitmaakt van onze taak en dat op dat gebied al heel veel bereikt is, maar zeker ook nog winst te behalen valt. Het werken met percentuele streefcijfers en normen kan een stimulans zijn om vaardigheden verder te ontwikkelen en nieuwe netwerken te ontsluiten. Juist in economische moeilijke tijden komt het er op aan nieuwe wegen te gaan.

Ook een relativering is op zijn plaats: kan het instrument wel meten wat het zegt te meten? Geld is maar één van de graadmeters voor het maatschappelijk draagvlak en een te grote fixatie op het vergroten van de private inkomsten kan afbreuk doen aan de inhoudelijke, maatschappelijke opdracht van de instelling.

Subsidierelaties minder bewerkelijk maken

Moeten er globale of zeer gedifferentieerde normen worden ontworpen? Bij deze vraag lopen de denkrichtingen nog uiteen. Idealiter moeten de eigen-inkomstennormen worden afgestemd op het verdienvermogen van de instelling dat immers per situatie, per instelling, per besteltaak sterk kan verschillen. Maar ver doorgevoerd maatwerk zal al snel tot meer bureaucratie leiden en verkeerde verwachtingen wekken bij en tegenover de overheid.

Het alternatief is te komen tot een stelsel van globale eigen-inkomstennormen. Dat wil zeggen: een systematiek bestaande uit een beperkt aantal categorieën, dat relatief eenvoudig is te hanteren door zowel de instellingen als door het departement. Deze keuze voor een beperkt aantal, globale inkomstennormen houdt in dat onderkend wordt dat bij de toepassing daarvan in sommige gevallen onvoldoende recht wordt gedaan aan het reële verdienvermogen van een instelling.

De verwachting is dat bij de uitwerking van de nieuwe eigen-inkomstennormen ook andere facetten van de relatie tussen instellingen in de Basisinfrastructuur en subsidiërende overheden in het vizier komen. Dat kan mogelijkheden bieden om deze relatie minder bewerkelijk te maken en meer toe te snijden op de eigen verantwoordelijkheid van de instellingen c.q. de sector. Zou het niet beter zijn om in plaats van de eigen inkomsten de rijksbijdrage aan bepaalde functies te normeren?

Het is nu aan de brancheverenigingen!

In het komende onderhoud met de minister moet een positie verwoordt worden die gedeeld wordt door alle relevante brancheorganisaties. Het is natuurlijk primair aan de (gezamenlijke) brancheorganisaties om in 2009 een uitwerkingstraject met het departement in te gaan, wil dit geen vrijblijvend onderzoekstraject worden. De Cultuurformatie kan desgewenst een procesondersteunende rol vervullen.

Aan de volgende (branche)organisaties wordt dan gedacht: de Vereniging van Rijksgesubsidieerde Musea, het Contactorgaan Nederlandse Orkesten, het Directie Overleg voor de Dans, de Vereniging Nederlandse Theatergezelschappen en -producenten, het Theaterverbond en de Vereniging van Schouwburg- en Concertgebouw Directies. Wie dat voor de filmsector moet zijn is nog niet duidelijk. Begin 2009 wordt dan uit de brancheverenigingen een kring van meedenkers samengesteld, zodat er een pool van mensen ontstaat waar de wedstrijd mee gespeeld kan worden.

REGIEGROEP 2: NAAR EEN INNOVATIEREGELING VOOR DE CULTURELE SECTOR

John Elffers, Anderson Elffers Felix, nam 30 mensen mee naar de Coromandelzaal voor een gesprek over de notitie over *Naar een innovatiebudget voor de culturele sector*. Vanaf 2009 komt vier jaar lang € 5 miljoen beschikbaar voor een innovatie- en stimuleringsregeling. De Cultuurformatie heeft minister Plasterk toegezegd nog dit jaar een voorstel te doen over hoe dat budget het beste kan

worden vormgegeven. Voorbereidende sessies hierover hebben plaatsgevonden in Pakhuis de Zwijger en in het Walter Maas Huis en er is studie gedaan naar hoe in sectoren als de wetenschap gewerkt wordt met innovatieagenda's.

In het plenaire debat kon **John Elffers** rapporteren dat er in zijn werkgroep met veel enthousiasme en creativiteit tal van de ideeën en voorstellen geopperd zijn. Ervaringen met innovatie uit de farmaceutische wereld en met de *Creative Challenge Call* van het programma cultuur&economie bleken daarbij waardevol. Er bleek geen animo te zijn voor het instellen van weer een nieuw subsidieloket waar alle instellingen concurrerend in de rij kunnen gaan staan. Een pleisterpotje voor subsidietekorten en het geld verdelen over bestaande instituten wordt ook niet als een goede aanpak gezien.

Het is beter om op een innovatieve manier het budget een betekenis te geven voor de gehele culturele sector. Stel een commissie samen van zes mensen en geef hen een op een intendant lijkende vrijheid en verantwoordelijkheid. De gezamenlijke sectorinstituten kunnen worden gevraagd een voordracht te doen voor drie commissieleden. De andere leden komen dan uit bijvoorbeeld het bedrijfsleven en de wetenschap. In het voorjaar kan dan een oproep het brede veld in om met ideeën en plannen te komen. Wanneer een publieke presentatie van de plannen deel uitmaakt van de selectieprocedure, ontstaat een nieuwe dynamiek die tot grote betrokkenheid kan leiden. Ook rond de resultaten vinden weer publieke presentaties plaats, zodat het leereffect voor de sector maximaal is. **John Elffers** schetst een aanstekelijk beeld van drukbezochte vervolgsessies in De Bazel waar zodoende een levendige markt aan ideeën, plannen en contacten tot bloei komt.

Draagvlak duurzaam versterken

Innovatieve programma's kunnen zich richten op het genereren van meer publieke aandacht, op productinnovatie, op het uitbreken naar andere domeinen. Maar zeker ook op het versterken van de zakelijke basis van instellingen, koepels en instituten door gericht ondernemerschap. Innovatieve pilots mogelijk maken naast de reguliere bedrijfsvoering en organisatie; begeleiding en ondersteuning bij de implementatie van innovatietrajecten op de werkvloer; benutten en inzetten innovatief potentieel van nichespelers in nieuwe effectieve verbindingen, kennispartners koppelen aan innovatie. Nieuwe kennis moet er uit voortkomen.

Het maatschappelijk draagvlak van kunst en cultuur duurzaam verbreden en versterken, daar gaat het in essentie in alle plannen om. De maatschappelijke inbedding van de cultuursector op langere termijn vraagt om herdefinitie van rol en positie van kunst bijvoorbeeld in relatie tot creatieve economie, de creatieve samenleving. De onderzoekende en kenniskant van de kunsten kan daarbij meer nadruk krijgen. Zo bouwen we duurzame netwerken van samenwerking en kennisuitwisseling op.

Bij de start van het innovatieprogramma moet wel een inhoudelijke richting worden meegegeven, maar zonder dat precies wordt aangegeven wat wel en niet voor ondersteuning in aanmerking komt. Dat voorkomt dat alle plannen daar handig op worden toegeschreven. Alleen plannen waarvan het belang verder strekt dan het belang van de eigen instelling zijn van innovatieve betekenis voor de gehele sector. Indieners van plannen moeten aangeven hoe de sector kan leren van het project. Zijn er vanaf het begin mensen uit andere sectoren betrokken bij het project? Heeft het plan voldoende ondernemende kwaliteiten door haalbare doelen te koppelen aan een overtuigende uitvoeringsstrategie? Ondersteuning kan worden aangeboden om van een bijzonder idee een zakelijk plan te maken. Zo resten er nog tal van vragen om uit te werken in een toetsingskader en het voorstel dat nog dit jaar aan de minister zal worden gedaan.

REGIEGROEP 3: NAAR EEN BETERE ORGANISATIE EN REPRESENTATIE VAN DE SECTOR

Onder leiding van SER-voorzitter **Alexander Rinnooy Kan** trokken 25 mensen zich ruim een uur terug in de Merbauzaal. Welke conclusies zijn er te trekken uit de gesprekstafafette die de Cultuurformatie dit jaar op touw zette over de organisatie van de culturele sector?

Een aanzet voor een strategische agenda lag ter tafel: is deze bruikbaar om de samenwerking tussen de vele belangenorganisaties op een hoger plan te brengen? Ook werd gesproken over de werkwijze

van de Cultuurformatie. Haar invloed is zeker mede te danken aan haar flexibele, open werkwijze binnen een weinig geformaliseerde structuur. Maar deze groeiende invloed vraagt om meer formalisering, etc. zodat duidelijk is namens wie de Cultuurformatie opereert.

In het afsluitende plenaire debat wond **Alexander Rinnooy Kan** er geen doekjes om: de culturele sector kan politiek en maatschappelijk veel aan invloed winnen wanneer zij zich beter organiseert. Durf het woordvoerderschap vaker te bundelen, leg de lat hoger, geef de onderhandelaars ruimer mandaat. Geloof in de methode van de getrapte vertegenwoordiging. Alleen dan zal de sector in staat zijn een invloedrijke partij te zijn op belangrijke momenten. Daarbij gaat het niet alleen om verbindingen met de rijksoverheid, maar ook om het verstaan met de buitenwereld. Met de Cultuurformatie zijn daar al zeer waardevolle ervaringen mee opgedaan.

Zet desnoods bescheiden stapjes in deze richting, want als je samenwerking goed optuigt, ontstaat er snel een zelfversterkend effect. Het moet dan wel om meer gaan dan het lobbyen voor een eigen eisenpakket. Deelsectoren die willens en wetens buiten het proces blijven, worden dan gedwongen na te denken over de mogelijkheid om afzonderlijk geloofwaardig te kunnen opereren. Het ministerie van OCW kan daarbij een belangrijke rol spelen door de samenwerkende partijen successen te gunnen. Kijk voor het bredere perspectief ook naar bestuurlijke vormen zoals de Stichting voor de Arbeid, aldus **Alexander Rinnooy Kan**.

Laag hangend fruit plukken

De Cultuurformatie werd gevraagd begin 2009 relevante belangenorganisaties aan tafel uit te nodigen rond de vraag: welke organisaties gaan een bondige strategische agenda opstellen en gaan deze samen uitvoeren? Dat mag best een dunne, bescheiden agenda zijn. Soms doe je er goed aan expliciet af te spreken even niet samen op te trekken. Behoedzame samenwerking moet niet worden belast met overladen wensenpakketten. Er in slagen "laag hangend fruit" binnen te halen zal een opwaartse spiraal in gang zetten, aldus **Alexander Rinnooy Kan**.

In het plenaire debat werden ook verschillende enthousiaste suggesties gedaan om als culturele sector aan te haken bij de Nederlandse campagne die op gang komt rond de olympische spelen in 2027. De ervaring in Londen leert dat de culturele sector daar veel aan kan bijdragen en veel baat bij kan hebben. Ook hier over zal de Cultuurformatie een brainstorm organiseren.

Wordt vervolgd in januari

Discussieleider **Hans Zwarts**, oud-CEO Randstad, sloot tegen 17:30 uur de werkconferentie af met de conclusie dat De Bazel II een waardevolle werkconferentie is geworden, ook voor relatieve buitenstaanders zoals hijzelf. De Cultuurformatie heeft in de follow-up het nodige aan (denk)werk te verzetten en op basis van deze werkconferentie worden de voorstellen aan de minister voortvarend uitgewerkt. Alle deelnemers worden in januari geïnformeerd over de uitkomst van de gesprekken met de minister en over de plannen van de Cultuurformatie voor 2009 en de werkwijze die daarbij hoort.

Van de gelegenheid om bij een borrel door te praten en contacten te versterken werd uitbundig gebruik gemaakt.